

Kuvaaja: Kaisa Sunimento, Helsingin kaupunki

Ikääntyneiden yhteisöllisen asumisen myöntämisen perusteet 2024

12.8.2024

Helsinki

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Yhteisöllisen asumisen järjestäminen Helsingissä	3
3. Hakeutuminen palveluun	4
4. Iäkkäiden asumispalveluihin myöntämisen perusteet	4
4.1 Yhteisöllisen asumisen myöntämisen perusteet	5
5. Palvelupäätös	6
6. Asiakasmaksut	7
Lähteet	8

1. Johdanto

Tämä dokumentti korvaa "Ikääntyneiden asumispalvelujen ja laitospalvelujen myöntämisen perusteet" -dokumentissa vuodelta 2023 olevan osan yhteisöllisestä asumisesta.

Vanhuspalvelulain (980/2012) ja sen lain myöhempien (2022) muutosten mukaan kotiin annettavat ja muut sosiaali- ja terveydenhuollon avopalvelut ovat ensisijaisia iäkkäiden henkilöiden pitkäaikaisen hoivan ja huolenpidon toteuttamisessa. Asiakas saa tarvitsemansa palvelun omaan kotiinsa kotona asumista tukevien palvelujen turvin, kun hänen hoivan- ja huolenpidon tarpeensa ei ole ympärivuorokautista.

Helsingin kaupungin Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen ensisijainen vastuu on tukea ikääntyneiden ja alle 65-vuotiaiden monisairaiden asiakkaiden omaa toimintakykyä ja lisätä asiakkaiden mahdollisuuksia omaan elämään kotona. Asiakasta tuetaan ja kannustetaan aktiiviseen arkeen laatimalla yhdessä liikkumissopimus ja tarvittaessa järjestetään kotiin palvelut, hoito ja kuntoutus. Jos kotona asuminen ei enää ole mahdollista edes kuntoutuksen avulla, pyritään SAS-toiminnalla (=Selvitys, Arviointi, Sijoitus) tasa-arvoisesti turvaamaan kullekin asiakkaalle hänen tarpeitaan vastaava asunto ja palvelut.

Yhteisöllisellä asumisella tarkoitetaan Helsingin kaupungin järjestämää asumista esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa henkilön hallinnassa on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa asukkaille on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 21 b §, 1.1.2023 alkaen).

Yhteisöllistä asumista järjestetään ikääntyneelle henkilölle, joka tarvitsee sitä sillä perusteella, että hänen toimintakykynsä on alentunut ja hoidon ja huolenpidon tarpeensa kohonnut korkean iän, sairauden, vamman tai muun vastaavaan syyn vuoksi. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 21 b §, 1.1.2023 alkaen).

Yhteisöllisessä asumisessa asuminen ja palvelut järjestetään erikseen. Yhteisöllinen asuminen tavoitteena on tukea asiakkaita elämään omannäköistä elämää ja ylläpitämään hyvinvointia, terveyttä ja ihmissuhteita. Tukea asiakkaita mahdollisimman itsenäiseen arjessa selviytymiseen. Asiakkailta on mahdollisuus osallistua sosiaalista kanssakäymistä edistävään toimintaan. Palvelut järjestetään asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden mukaan erillisinä sosiaalipalveluina. Yksittäisten asiakkaiden ja eri asiakasryhmien palvelutarpeet voivat poiketa toisistaan palvelujen tavoitteiden, sisällön ja määrän suhteen.

Asiakkaan asumisen ja palvelujen järjestäminen perustuu palvelutarpeen arviointiin, asiakassuunnitelmaan ja hallintopäätökseen, jolla yhteisöllisen asumisen sosiaalipalvelu myönnetään. Yhteisöllisessä asumisessa asiakkaalle laaditaan hoito- ja palvelusuunnitelma, hoitotyönsuunnitelma sekä kuntoutussuunnitelma.

2. Yhteisöllisen asumisen järjestäminen Helsingissä

Yhteisöllistä asumista ja ympärivuorokautista palveluasumista voidaan toteuttaa samaan rakennuskokonaisuuteen kuuluvissa tiloissa (Sosiaalihuoltolaki 26.8.2022/790 46 c §). Yhteisöllistä asumista järjestetään asukkaille Helsingin kaupungin omissa seniorikeskuksissa ja palvelutaloissa. Helsingissä on sovittu, että yhteisöllinen asumisen kokonaisuus muodostuu:

- Hybridimalli, eli talon henkilökunta tuottaa palvelut sekä ympärivuorokautiselle että yhteisölliselle asumiselle.

- Kokonaan yhteisöllistä asumista tuottavia yksiköitä, joita tällä hetkellä ovat Töölön Nostalgia-yksikkö ja Syystiellä A-osan yksikkö.
- Yksityistä yhteisöllistä asumista asiakkaille tai asiakkaiden puolisoille (niin sanotuille Avec-asiakkaille) on tarvittaessa hankittu yksilöllisesti erillisostopäätöksellä.

Helsingissä yhteisöllistä asumista on ollut pienimuotoisesti.

3. Hakeutuminen palveluun

Ikääntyneiden yhteisölliseen asumispalveluun haetaan, kun asiakas hyötyy sosiaalista kanssakäymistä edistävästä toiminnasta ja hän ei selviydy omassa kodissaan kotona asumista tukevien palvelujen turvin. Asiakas kokee turvattomuutta ja/tai yksinäisyyttä ja hänellä voi olla säännöllistä hoivan- ja huolenpidon sekä sairaanhoidollista avun tarvetta sekä asumisolosuhteissa voi olla haasteita.

Helsingissä toimii ikäihmisille keskitetty neuvontapalvelu, Seniori-info, jossa asiakkaat ja heidän läheisensä saavat tietoa kaupungin, yksityisten ja järjestöjen tuottamista palveluista. Neuvontapalvelut ohjaavat palvelua mahdollisesti tarvitsevaa henkilöä asiakasohjaajalle tai sosiaalityöntekijälle. Asiakasohjauksessa tehdään laaja-alainen palvelutarpeen arviointi yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen läheistensä sekä muiden toimijoiden kanssa. Asiakkaalle laaditaan asiakassuunnitelma, jota jatkossa tarvittaessa päivitetään. Asiakkaalle nimetään myös tarvittaessa sosiaalihuoltolain 2014/1301 42 § mukainen omatyöntekijä.

Jos palvelutarpeen arvioinnissa todetaan yhteisöllisen asumisen tarve, käynnistetään palvelun hakeminen. Pääsääntöisesti asiakas toimii itse hakijana.

4. Iäkkäiden asumispalveluihin myöntämisen perusteet

Vanhuspalvelulain (980/2012) ja sen myöhempien (2022) muutosten mukaan kunta tai hyvinvointialue vastaa siitä, että iäkkään henkilön sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden hänen hyvinvointiaan, terveyttään, toimintakykyään ja itsenäistä suoriutumistaan tukevien palvelujen tarve selvitetään kokonaisvaltaisesti yhdessä iäkkään henkilön ja tarvittaessa hänen omaisensa, läheisensä tai hänelle määrätyn edunvalvojan kanssa.

Palveluiden myöntäminen perustuu yksilölliseen, kokonaisvaltaiseen palvelutarpeen arviointiin ja asiakassuunnitelmaan. Palveluiden tarve arvioidaan laaja-alaisesti yhteistyössä asiakkaan ja hänen läheistensä sekä hoitoon osallistuvan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä koostuvan moniammatillisen työryhmän kanssa. Arvioinnissa huomioidaan asiakkaan omat voimavarat, toimintakyky, terveydentila, arksuoriutumisen, asumisolosuhteet ja sosiaalinen verkosto. Lisäksi arvioinnissa otetaan huomioon vaikeat psyykkiset, sosiaaliset tai turvallisuuteen liittyvät ongelmat. Arvioinnin pohjalta asiakas, hänen läheisverkostonsa sekä työntekijä muodostavat kokonaisarvion asiakkaan tilanteesta.

Ennen yhteisöllisen asumisen hakemista on huolehdittu siitä, että asiakkaan toimintakykyyn merkittävästi vaikuttavat sairauksien diagnosointi, hoito ja kuntoutus on toteutettu mahdollisimman hyvin ja asiakkaan terveydentila ja toimintakyky on vakiintunut.

Lain Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvueluista (980/2012) mukaan hyvinvointialueilla on velvollisuus käyttää iäkkään henkilön palvelutarpeiden ja toimintakyvyn arvioinnissa RAI-arviointivälineistöä (Resident Assessment Instrument), jos iäkäs henkilö tarvitsee säännöllisesti annettavia sosiaalipalveluja. RAI-mittarit kuvaavat muun muassa asiakkaan arjessa suoriutumista, psyykkistä ja kognitiivista vointia, sosiaalista toimintakykyä ja hyvinvointia sekä terveydentilaa. RAI-arviointi on osa

kokonaisvaltaista palvelutarpeen arviointia, jossa käytetään interRAI-CA (Resident Assessment Instrument – Contact Assessment = porrastettu palvelutarpeen arviointiväline) + HELSA (Helsinki Social Assessment = laaja-alainen sosiaalisen tilanteen arviointi, jolla kartoitetaan iäkkään henkilön sosiaalisia avun tarpeita ja voimavaroja) -arviointivälineitä.

Yhteisöllistä asumista ja ympärivuorokautista palveluasumista järjestetään samoissa yksiköissä, jolloin asiakkaan ei tarvitse muuttaa muualle, vaikka hänen palvelun tarpeensa lisääntyisi. (Sosiaalihuoltolaki 26.8.2022/790 46 c §). Kun asiakkaan toimintakyvyssä tai palvelujen tarpeessa tapahtuu muutos, on asiakkaalle viipymättä tehtävä uusi palvelutarpeen arviointi ja päivitettävä asiakassuunnitelma sekä tehtävä tarvittavat päätökset myönnettävistä palveluista.

4.1 Yhteisöllisen asumisen myöntämisen perusteet

Yhteisöllisen asumisen myöntämisen edellytyksenä on, että

- Asiakkaan tarpeisiin ei olla pystytty vastaamaan muilla keinoilla kuten, kotiin vietävillä palveluilla, tukipalveluilla, teknologisilla ratkaisuilla ja / tai läheisverkostolla tai muilla toiminnoilla esimerkiksi palvelukeskus- tai päivätoimintapalveluilla. Asiakkaalla on ollut kotihoidon palveluja käytössään, ja hänellä ei ole ympärivuorokautisen hoidon tai laitosasumisen tarvetta.
- Asiakkaan toimintakyky on alentunut ja hänen hoidon- ja huolenpidon tarpeensa on kohonnut korkean iän, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyn vuoksi.
- Asiakas on ilmaissut oman halunsa muuttaa yhteisölliseen asumiseen.
- Asiakkaalla on psyykkiset, fyysiset, kognitiiviset ja sosiaaliset edellytykset asua yhteisöllisessä asumisessa:
 - Asiakas pystyy pääsääntöisesti toimimaan itse hakijana ja kykenee toimimaan yhteistyössä palvelujensa järjestämisessä.
 - Asiakas ymmärtää ohjeet ja hän selviytyy yön turvajärjestelyin tai ennalta sovituin seurantakäynnein.
 - Asiakas kykenee liikkumaan pääsääntöisesti omatoimisesti tai korkeintaan yhden ihmisen avun turvin.

Edellä olevan lisäksi asiakkaalla täyttyy yksi tai useampi kohta:

- Asiakas kokee turvattomuutta ja/tai yksinäisyyttä ja/tai mielenterveysongelmat haastavat merkittävästi arjen selviytymistä.
- Asiakas tarvitsee arjen tukemiseksi säännöllisesti tai jatkuvasti sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa.
- Asiakkaalla on tarve esteettömälle asunnolle tai asumisolosuhteissa on jokin haaste.
- Asiakkaat, joilla on heikot resurssit, järjestää asumistaan itse, esimerkiksi vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi.

Yhteisöllisen asumisen päätöksen teon tukena käytetään RAI-arviointijärjestelmää ja hoitavan lääkärin väliarviota. Lisäksi huomioidaan muut asiakkaan yksilölliset tarpeet.

Taulukko 1. Yhteisöllisen asumisen RAI-kriteerit

RAI-mittari	Helsingin yhteisöllisen asumisen RAI-kriteeri
Kognitiomittari CPS = kyky tehdä päivittäisissä tilanteissa päätöksiä. Asteikko on 0–6, jossa 0 = hyvää kognitiota ja 6 = kognition erittäin vaikeaan heikkenemistä.	CPS ≤ 2 ja
Toimintakykymittari ADL-H = arkisuoriutuminen, perustoiminnot. Asteikko 0–6. Mitä suurempi mittarin arvo on, sitä huonompi on asiakkaan toimintakyky perustoiminnoissa. 0 = itsenäinen ja 6 = täysin autettava.	ADLH 1–2 tai
Palveluntarveluokitus MAPLe5 . Asteikko 1-5, jossa 1 = palveluntarve on vähäinen ja 5 = palveluntarve on erittäin suuri.	MAPLe > 2 tai
	Yksilölliset tekijät

Lähde: RAI-mittarien asteikkomäärytykset otettu iRAI HC-mittarikäsikirja 26.10.2023

5. Palvelupäätös

Iäkkään henkilön tarvitsemista sosiaalipalveluista tehdään kirjallisen tai suullisen hakemuksen johdosta päätös ja myönnetty palvelut järjestetään viipymättä siten, ettei iäkkään henkilön oikeus välttämättömään huolenpitoon vaarannu. Päätös muiden kuin kiireellisten sosiaalipalvelujen myöntämisestä on tehtävä ilman aiheutonta viivytystä sen jälkeen, kun kirjallinen tai suullinen hakemus on tullut vireille. Palveluja koskeva päätös on toimeenpantava viimeistään kolmen kuukauden kuluttua asian vireille tulosta. Aika voi olla tätä pidempi, jos asian selvittäminen erityisestä syystä vaatii pidempää aikaa tai toimeenpanon viivästymiselle on muu asiakkaan tarpeeseen liittyvä erityinen peruste. (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 28.12.2012/980 § 18.)

Asiakas saa hakemukseensa kirjallisen ja muutoksenhakukelpoisen hallintopäätöksen (Hallintolaki 11.6.2010/581 43 ja 47 §).

Vapautuvat yhteisöllisen asumisen paikat tarjotaan paikkaa odottaville asiakkaille huomioiden vanhuspalvelulain kolmen kuukauden tavoiteaika, yhteisöllisen asumisen tarpeen kiireellisyys ja asiakkaan erityistarpeet. Myös asiakkaan omat toiveet pyritään huomioimaan. Mikäli asiakas tai hänen edustajansa kieltäytyvät tarjotusta yhteisöllisen asumisen paikasta, uutta vastaavaa paikkaa ei välttämättä pystytä tarjoamaan kolmen kuukauden määräajassa. Asiakkaan kieltäytyttyä toistuvasti tarjotusta yhteisöllisen asumisen paikasta, voidaan yhteisöllisen asumisen tarvetta arvioida uudelleen.

6. Asiaksmaksut

Sosiaali- ja terveydenhuollon maksut perustuvat asiakasmaksulakiin (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusta 1992/734) ja saman lain myöhempisiin (2022) muutoksiin.

Yhteisöllisestä asumisesta peritään palvelun laadun ja määrän (palvelutunnit), palvelun käyttäjän maksukyvyn (bruttotulot) sekä perheen koon mukaan määräytyvä tulosidonnainen kuukausimaksu (Asiakasmaksulaki 1992/734 10 e §).

Asiaksmaksuun ei sisälly asumiskustannuksia, vaan asunnon hallinta perustuu asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain (481/1995) mukaiseen vuokrasopimukseen. Asiakkaat maksavat asumiskustannukset itse suoraan vuokranantajalle.

Yhteisöllisen asumisen asiakasmaksu ei kerrytä asiakkaan maksukattoa. Asiakkaat maksavat itse terveydenhuoltomenonsa.

Asiakkaalle suunniteltu palvelutuntien määrä kirjataan palvelupäätökseen, jonka pohjalta asiakasmaksupäätös tehdään. Asiakkaalla on oikeus hakea oikaisua asiakasmaksupäätökseen.

Sosiaalihuoltolain 2014/1301 19 § mukaan tukipalveluja ovat ateriapalvelu, vaatehuoltopalvelu, siivouspalvelu, asiointipalvelu, osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävä tai tukeva palvelu. Tukipalveluja järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat niitä sillä perusteella, että hänen toimintakykynsä on alentunut korkean iän, sairauden vamman tai muun vastaavan syyn vuoksi. Asiakasmaksulain 1992/734 10 h § mukaan voidaan periä asiakkaalta maksu asiakassuunnitelmaan sisältyvistä sosiaalihuoltolain 19 §:n 2 momentin tarkoitetuista tukipalveluista ja 21 b §:n 1 momentissa tarkoitettuista sosiaalista kanssakäymistä edistävästä toiminnasta sekä vastaavista sosiaalihuoltolain 14 §:n 2 momentin perusteella järjestetyistä asumista tukevista palveluista.

Helsingissä yhteisöllisessä asumisessa tukipalveluja ovat ateria puoli-/täyshoito, kauppa-, siivous- ja turvapalvelut.

Asiaksmaksulaissa ei määritellä asiakkaalle käyttövaraa. Jos asiakkaan tulot eivät riitä asiakasmaksun maksamiseen, voidaan asiakasmaksua alentaa tai jättää perimättä asiakkaan hakemuksesta.

Lähteet

[Hallintolaki 6.6.2003/443](#)

[Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3.8.1992/734.](#)

[Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 28.12.2012/980.](#)

iRAI HC-mittarikäsikirja 26.10.2023

[Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.](#)

Kuva: Kaisa Sunimento /Helsingin kaupunki

Helsinki

Helsingin kaupunki
Toimijan nimi

Pohjoisesplanadi 11–13
00170 Helsinki
PL 1
00099 Helsingin kaupunki
Puhelinvaihte 09 310 1641

www.hel.fi